

Náš rozhovor**Rozhovor pro časopis Universitas
(Vladimír Spousta – Petr Knecht)**

Vážený pane docente, v letošním roce slavíte významné životní jubileum. Jelikož každé (půl)kulaté jubileum je svým způsobem bilanční, rád bych s Vámi v tomto rozhovoru na pozadí Vašich bohatých zkušeností neformálně diskutoval o minulosti, současnosti i budoucnosti Masarykovy univerzity.

Vnímám Vás jako našeho předního pedagoga a oborového didaktika estetickovýchovných předmětů s dlouholetou učitelskou zkušeností na všech stupních škol. Jak se to vlastně stalo, že jste začal působit v Brně na Masarykově univerzitě?

Masarykova univerzita byla a stále je mou srdeční záležitostí. V letech 1949 až 1953 jsem na její Filozofické fakultě vystudoval bohemistiku a na Pedagogické fakultě hudební výchovu. Když jsem začal publikovat v pražském odborném časopise *Estetická výchova*, upoutal jsem pozornost jejího šéfredaktora prof. JUDr. et PhDr. Františka Holešovského, DrSc., který mě v roce 1968 vyzval, abych se přihlásil k rigorózní zkoušce. Z filozofie (existencialismus v díle Jeana-Paula Sartra) mě zkoušel prof. JUDr. et PhDr. Josef Macháček (1917–1984), děkan Filozofické fakulty MU, z pedagogiky a estetiky prof. Holešovský († 1985), který mě sám přihlásil do konkurzu na katedře pedagogiky. V roce 1969 jsem byl na Pedagogické fakultě MU prohlášen doktorem filozofie. Vysokoškolskou pedagogiku jsem absolvoval v roce 1973. Rektorát se mnou od počátku uzavíral pracovní smlouvy vždy jen na dobu ur-

čítou a v letech normalizace mi byla v důsledku politické diskriminace blokována cesta k získání vědeckých a pedagogických gradů. V lednu 1978 jsem byl protiprávně donucen fakultu opustit.

Dokázal byste si vzpomenout na některé z problémů, které jste řešil jako začínající vysokoškolský učitel?

Začínající učitel na kterékoli úrovni školského systému se v podstatě potýká s týmiž problémy: musí se seznámit s prostředím, proniknout do struktury svého pracoviště a poznat své spolupracovníky, přičemž nic z toho by neměl podcenit. Počátky mé kariéry vysokoškolského učitele jsou poznamenány stísněnou, podezřívavou a tristní atmosférou na katedře, která byla prosycena komunistickou ideologií a manipulativními praktikami režimu. Jeho zastánci vykonávali cenzurní dohled autoritativním způsobem, skrupulózně, bez empatie a humánního ohledu. S tím jsem se smířoval nejobtížněji. V tomto duchu jednal se svými podřízenými tehdejší vedoucí katedry, bývalý učitel základní školy, který byl za bezmeznou oddanost komunistické straně jmenován „rodnou stranou“ univerzitním profesorem.

Jak byste srovnal studenty, které jste vzdělával na počátku své profesní kariéry, se studenty dnešními?

Studenti i jejich učitelé si byli v té době bližší, nežli je tomu v době současné; měli totiž společného nepřítele – totalitní komunistický režim, a ten je paradoxně tmelil. Vnitřně je pojil odpor a nechuť podržovat se komunistické ideologii a manipulativním praktikám komunistické strany, která se snažila ovládnout člověka nejen fyzicky a sociálně, ale i mentálně a názorově. Jediným možným, režimem „posvěceným“ světovým názorem byl tehdy materialistický světový názor, který byl ukotvený v marxistické filozofii – každý, kdo projevil jiný názor nebo sympatie k jiné, nemarxistické filozofii, byl stranickým ideologům podezřelý a stal se nepřítelem režimu. Kumulovanou esencí jeho postoje k takovým lidem byl tehdy oblíbený stranický slogan *Kdo nejde s námi, jde proti nám*. Současní studenti většinou uvažují pragmaticky a utilitárně, jsou a priori orientováni na získání akademického titulu, o znalosti a vědění jim obvykle jde až v druhé řadě.

V čem spatřujete opravdu ten nejpalčivější problém současného vysokoškolského vzdělávání?

Podle mého názoru je to masovost, zkrácená představa o účelu vysokoškolského vzdělávání a malá sebekritičnost uchazečů. Je jistě žádoucí, aby každému, kdo projeví zájem o zvýšení své kvalifikace vysokoškolským studiem, to bylo umožněno. Určité pochybnosti o účelnosti a smyslu vysokoškolského studia mám u některých ryze praktických oborů, jako jsou např. prodavač(ka) nebo kadeřník(kadeřnice). Udělování bakalářského titulu v těchto a podobných oborech má jistě vý-

znam pro jejich absolventy, oborům samotným to však prospívá jen okrajově.

Někteří odborníci spatřují příčinu krize vysokoškolského vzdělávání v osobách vysokoškolských učitelů. Chybí opravdové osobnosti a vzory.

Obecně je uznávána teze, že úroveň každé instituce se odvíjí od kvality jejího personálního osazení. Pro současný soubor vysokoškolských učitelů je příznačné, že se v něm mnohdy uplatňují i čerství absolventi vysokoškolského studia, kteří se ještě nestačili zbavit studentského „krunýře“. Opravdové osobnosti jsou vzácností a rodí se pomalu; a to nejen proto, že jsou utvářeny životními zkušenostmi a časem, ale především proto, že jejich zrod je limitován genetickými danostmi. Mladí, začínající vysokoškolská učitelé se většinou spokojují s translací svých teprve nedávno získaných vědomostí, které nabyli při studiu a které – nemajíce je dosud zažité – předávají svým studentům nekriticky, bez komentáře a prezentace vlastního názoru. Jen zřídka jsou proto schopni zaujmout své studenty tak intenzivně, aby probudili v nich touhu zasvětit svůj život bádání ve zvoleném oboru.

Neměla by moderní univerzita více podporovat své bývalé docenty a profesory? Jedná se o osobnosti, které univerzitu profilovaly a utvářely. Ve srovnání s podporou mladých vědců se mi zdá, že se na zasloužilé univerzitní důchodce poněkud zapomíná.

S tím s Vámi plně souhlasím. Sám to pociťuji jako velký nevědek ze strany univerzity. Zapomněla (nebo nechce vědět), že postavení, které dnes Masarykova univerzita zaujímá mezi ostatními vysokými

školami (nejen v Česku), jí vydobyli její bývalí univerzitní učitelé. Podpora mladých učitelů je jistě potřebná a má své opodstatnění a smysl, ale stačí udělat malou sondu v řadách současných posluchačů a ptát se, které přednášky kterých učitelů jsou pro ně přínosné (a čím). Když jsem v roce 2010 – v posledním roce svého působení na Masarykově univerzitě – přednášel v kombinovaném studiu *Pedagogickou antropologii* a *Sociální a kulturní antropologii*, dávali mi studenti (ve své většině již v „nestudentském“ věku a životem zkoušení) najevo, že si nejvíce cení toho, že jsem jim umožnil vést se mnou a mezi sebou dialog a že měli možnost otevřeně diskutovat jak o přednášených tématech, tak i o mém způsobu výuky a mém hodnocení jejich studijního výkonu.

Děkuji Vám za rozhovor.

Masarykova univerzita je o pouhých 11 let starší než Vy. Dokázal byste s ohledem na Vaše historické životní peripetie a zkušenosti pojmenovat nebezpečí, kterým bude univerzita muset v blízké budoucnosti čelit?

Jen intuitivně, bez racionálního zdůvodnění více tuším, než vím, že bude díky své dobré pověsti mezi vysokými školami muset čelit velkému přílivu zájemců o studium, ale i nedostatku dobrých, tj. erudovaných, kvalifikovaných a kompetentních učitelů. Pojmenovat beze zbytku všechna možná nebezpečí, která by ji mohla ohrozit, ale neumím. Nicméně úvahy o budoucnou ponechejme raději Prognostickému ústavu; až příliš mi „zavánějí“ věštěním z křišťálové koule.